

TE DEIX, AMOR, LA MAR COM A PENYORA

Comentari de text: tres propostes

I) Comentari perspectivista als relats *Te deix, amor, la mar com a penyora* i *Jo pos per testimoni les gavines*

Aquests dos relats, tot i pertànyer a llibres diferents, va bé llegir-los un després de l'altre per poder-hi analitzar les estratègies narratives que hi planteja Carme Riera. Des de l'òptica del comentari de text, la consideració més interessant va de dret a la història que s'hi explica que és la mateixa en ambdues narracions. Però el lector hi troba diferències de matis que són fonamentals en comparar els punts que separen el primer relat i el segon. Perquè, fet i fet, la qüestió que es planteja és de perspectivisme i les preguntes que cal fer-se són d'aquest tipus: ¿es pot ser objectiu en narrar una història sentimental que atrapa tant a fons com la de l'amor entre els seus dos protagonistes? Qui té raó dels dos narradors quan difereixen en punts de la història narrada? ¿Es possible que la tinguin tots dos i cap dels dos la tingui en exclusiva? ¿Podria sortir un tercer testimoni amb una visió diferent de la mateixa història?

Per situar-ho en el context que li pertoca cal considerar que l'ofici narratiu va entrar en un procés de metamorfosi i de canvis profunds a partir de la primera dècada del segle XX. Hi havia el convenciment que la novel·lística tradicional, la novel·la realista i naturalista del segle XIX, havia tocat sostre des d'una perspectiva tècnica i també havia exhaurit els recursos narratius tradicionals: novel·lista omniscient, història estructurada amb un tractament lineal del temps, successió dins del relat dels tres estadis clàssics (plantejament, nus i desenllaç), protagonisme individual, etc. Durant el primer terç del segle XX, narradors com Kafka, Proust i Joyce, entre molts altres, van obrir nous camins a la narrativa amb la presència de recursos nous com el concepte de protagonisme col·lectiu, la presència d'elements fantàstics dins d'un corpus d'aspecte realista, el joc amb el temps, la simultaneïtat d'accions, la presència del subconscient, les estratègies del *flash back* etc. Un d'aquests novel·listes renovadors va ser Lawrence Durrell (1912-) que va treballar el perspectivisme en la tetralogia *Quartet d'Alexandria* (1957-1960). Aquesta obra és formada per quatre novel·les diferents que s'encaren a una mateixa història des de quatre punts de vista alternatius, i amb la particularitat que el nus argumental canvia segons el personatge que l'explica.

Carme Riera fa una cosa semblant en aquests dos relats sobre una mateixa història i cal destriar l'encert en la manera de cuinar-ho. Primer hi ha la narració que obre el primer dels llibres que va publicar, *Te deix, amor, la mar com a penyora*. Després de la seva publicació, a l'editorial on s'ha publicat es rep un original i dues cartes, *Jo pos per testimoni les gavines*, que matisa i dona nova orientació i perspectiva a la primera història. Un exercici brillant en la línia esmentada de Lawrence Durrell.

2) *Mar, amor meu, acompanyament per a sis veus*

Carme Riera és una escriptora que, segons els estudiosos de la seva obra, sap que el misteri és necessari tant per a viure com per a la literatura. És com dir que les coses clares no li interessin per a construir una obra narrativa perquè sap que la realitat és misteriosa. Aquesta consideració de la crítica s'adiu al relat que comentem *Mar, amor meu, acompanyament a sis veus* on potser també s'hi rastreja una d'aquelles històries tètriques que li contava la seva àvia Catalina Estrada, aquella àvia noucentista que, segons l'autora, era *monstruosament interessant*.

La història de *Mar, amor meu, acompanyament per a sis veus* té interès pel misteri que presenta i també per l'habilitat narrativa que s'hi desplega. Com diu el títol, hi ha sis veus diferents que, sense proposar-s'ho, ajuden al lector a treure l'entrellat d'aquella desgràcia reportada per la premsa del 7 d'agost de 1930, quan uns pescadors, de matinada, van trobar el cos sense vida d'una dona, surant sobre l'aigua, a la sortida del port. La del diari és la primera d'aquestes sis veus: obre la narració i també la tanca en informar, dos dies després, que la dona era la infermera barcelonina Maria Antònia Torres. La sisena veu, l'única que apareix una sola vegada és la de la mateixa Maria Antonia, es presenta es forma de testimoni escrit, i esdevé cabdal per entendre l'eix del relat, el tema i el motiu de la mort que gira entorn a l' enamorament de la dona per la mar. De les altres quatre veus, dues s'expressen amb criteris objectius i dues més s'omplen de subjectivitat i serveixen per arrodonir el misteri del personatge i acaben de donar forma a una història trista i intensa com un poema.

3) *Noltros no hem tengut sort amb sos homos*

Un dels darrers textos del volum de *Te deix, amor, la mar com a penyora* és una hàbil i divertida història costumista que, sota la forma d'un monòleg que sembla desestructurat -una dona que parla a un interlocutor desconegut- basteix una història

que passeja el record pel decurs de tota una vida i estén la mirada per bona part del segle XX. Si més no, des dels primers temps del turisme a Mallorca (*quan ets turistes es podien comptar amb ets dits*), a començaments del segle XX, fins al present de la narració, en els primers anys setanta, quan qui parla és una velleta amb nets ja grans i les dones son vistes com a *barrip-barraps d'avui dia que se pensen que perquè duen calçons són igual a n'és homos....*

Hi ha tres aspectes destacats en aquest relat en forma de monòleg: la manera de narrar, el tractament del temps i els aspectes dialectals. Es apareença, es tracta, només, d'una dona que parla a un interlocutor que el lector desconeix, però de qui se'n remarca l'existència amb termes com: *me cregui (...) si aquest cosset li contàs (...) idò, com li deia (...)*, a més de la falca que dona títol al relat i resumeix tant la seva vida com la de les dues filles: *noltros no hem tengut sort amb sos homos*. Tot i l'apareença de conte poc estructurat –una dona que va parlant i prou- la línia del temps segueix bé el fil de la cronologia i relaciona els fets familiars amb l'ombra d'alguna anotació històrica. Per començar, recorda un panorama de joventut fosc i d'una gran duresa, amb un marit gandul i bevedor que l'atonyinava, el naixement de les bessones, les febres postpart, la mort dels pares i la del marit en un temps que ella treballava com a planxadora al Gran Hotel i el turisme era tan selecte com aquella neboda dels emperadors d'Àustria que li donà un duro de plata de propina. Les bessones van créixer combinant l'hospici i els caps de setmana amb la mare fins que, ja grans, una se'n va anar a París on va servir a la casa de l'escriptor Albert Camus, que fou premi Nobel de literatura, l'any 1957, i així s'esmenta de passada en el monòleg, sense precisar-ne, però, l'any. La singularitat de les tres dones és que han estat abandonades pels seus homes, han hagut de bregar soles i és per això que no han tingut la sort que remarca el títol.

L'altre aspecte fonamental del relat és el llenguatge: la dona que parla ho fa en un mallorquí saborós i amb les particularitats morfològiques, gramaticals i lèxiques que caracteritzen la parla de les Balears. A banda, és una dona que ha estat un escarràs tota la seva vida, una dona sense estudis i que s'equivoca sovint quan el llenguatge que emprava inclou tecnicismes, com quan es refereix a París amb la torre *Infel, ses Troneries, els Alisios*, o el promès d'una de les filles, *Pierr*, o el premi *Novell*, d'Albert Camus (...). Tot plegat dóna a aquest breu relat una consistència de petita obra mestra.